

SCALIA, Antonin. *Matter of Interpretation. Federal Courts and the Law*

2. vyd. Princeton University Press, 2018, 200 s. ISBN 978-0691174044.

Petr Kilian*

Antonin Scalia byl jedním z nejmýzraznějších a nejmýzznamnějších soudců amerického Nejvyššího soudu. Třicet let jeho působení v této pozici je protkáno přesvědčivými rozhodnutími, brilantními disenty a trefnými poznámkami během ústních jednání. Za veškerou Scaliovou prací přitom stály dvě základní myšlenky: textualismus a originalismus. Scaliova oddanost těmto filozofiím usměrnila rozhodovací činnost nejmýzznamnějšího amerického soudu a dala smysl a řád práci mnoha právníků po celém světě, kteří se ztráceli v odkazech soudů na kautely, hodnoty, nepsané požadavky právního státu a podobné berličky, jež umožňovaly rozhodovat nikoli podle psaného práva, ale dle vnitřního přesvědčení. Scalia jako nikdo jiný uměl poukázat na nešvary interpretace ignorující text právních předpisů a odhalit, že „sofistikovaná“ odůvodnění založená na neuchopitelných kritériích nejsou výsledkem intelektuální činnosti soudců nedosažitelné pro běžné smrtelníky, nýbrž klamem podobným císařovým šatům ze známé pohádky.

Úmrtí Antonia Scalii zanechalo v právním světě nevyplnitelnou mezeru. Jeho myšlenky a názory ovšem žijí dál. Nejvíce se toho patrně vyčte v jeho odlišných stanoviscích, Scalia se však věnoval i literární činnosti. V roce 2018 spatřila světlo světa nová, doplněná edice knihy „*Antonin Scalia: A Matter of Interpretation. Federal Courts and the Law*“, obsahující Scaliovo vysvětlení základních zásad interpretace právních předpisů a na to navazující reakci profesora historie a tří profesorů práva. K nim Scalia podává repliku a vše je nově doplněno předmluvou a závěrečným komentářem dalších profesorů práva. Co konkrétně se v knize dá dočíst a stojí za to si ji pořídít, i když vlastníte původní vydání z roku 1997? Pomineme-li úvodní slovo prof. Gutmannové, začíná nová edice předmluvou prof. Amara. Předmluva je pojata – na Scaliovu počest – nadmíru konfrontačně. Amar poukazuje na slabá místa ve Scaliově argumentaci, jež shledává jak v jeho hlavním pojednání, tak i v následné replice. Agresivní styl Amara je působivý a jeho postřehy podnětné, byť chvílemi působí poněkud nepřesvědčivě.

Jeden příklad za všechny, Amar se zaměřuje na „krutý a nezvyklý trest“, který je zapovězen osmým dodatkem americké Ústavy. Dle Scalii osmý dodatek zakazuje pouze tresty,

* Mgr. Petr Kilian, doktorand, Katedra mezinárodního a evropského práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno; asistent soudce, Ústavní soud ČR / Ph.D. student, Department of International and European Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic; Legal Assistant, Constitutional Court of the Czech Republic, Brno / E-mail: Petr.Kilian@seznam.cz

kteřé byly „kruté a nezvyklé“ v době jeho přijetí. Proto nepovažoval za protiústavní trest smrti, v tehdejší době trest zcela běžný. Na příkladu imaginárního pana Smithe, který ve 34 letech nemůže být zvolen prezidentem USA, zatímco o rok později již ano,¹ se Amar snaží prokázat opak.² Stejně jako se mění aplikace Ústavy vůči panu Smithovi, tvrdí Amar, mění se i vůči trestu smrti, který byl svého času běžný, ale nyní se stává nezvyklým. Pan Smith není šťastnou argumentační volbou, neboť u něj došlo ke kvalitativní změně, a proto se může stát prezidentem. Trest smrti naopak v daném příkladu zůstal nezměněn. I kdyby se přitom přistoupilo na úvahu, že „obvyklost“ je proměnlivou vlastností závislou na vnějších faktorech, Amar pomýjí, že osmý dodatek nezakazuje (dle Scalií) toliko „nezvyklé“ tresty, ale tresty, které byly (zároveň) kruté a nezvyklé.³ Lze přitom usuzovat, že u trestu smrti Scalia neshledával naplněnou ani jednu ze dvou vlastností.⁴ Trest se pak sice může stát „nezvyklým“, aniž by se jakkoli změnil, nemůže se však takto stát „krutým“. K tomu může dojít jen změnou kritéria, která u pana Smithe potřeba nebyla.

Naopak do jisté míry přisvědčit Amarovi lze v poukazu na nesoulad textualismu se Scaliou proklamovaným respektem k ustálené judikatuře.⁵ Zde šel Amar tak trochu „na jistotu“, Scalia si je totiž tohoto problému vědom, přičemž následování judikatury nepovažuje za součást své metodologie, nýbrž za výjimku z ní. Je ale možno s Amarem souhlasit, že to není zcela omluva, zvláště když některá rozhodnutí Scalia následoval (ač s nimi nesouhlasil), zatímco jiná bez uchopitelného kritéria respektovat odmítal.⁶

Nejdůležitější částí knihy je ovšem samotné Scaliovo pojednání o výkladu práva. Scalia byl textualista a originalista, základním a obvykle jediným východiskem interpretace právního předpisu tak pro něj byl text, a to v jeho původním významu. Tyto metody Scalia obhajuje kritikou metod opačných, spočívajících v hledání záměru normotvůrce a v interpretaci předpisu zohledňující změny, kterými společnost od dob jeho přijetí prošla.⁷

Scaliovy úvahy jsou zaměřené na Spojené státy, jak je patrné již z toho, že původ normotvorných tendencí soudců Scalia shledává v tradici *common law* a v důrazu, který je na soudcovské právo kladen v prvních ročnících studia na amerických právnických

1 Viz oddíl 1 čl. 2 americké Ústavy.

2 S. xvii–xviii.

3 Spojení, které Scalia považoval za terminus technicus. SCALIA, Antonin a Bryan A. GARNER. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. 1. vyd. Thomson/West, 2002, 567 s., s. 116. ISBN 978-0-314-27555-4.

4 Srov. jeho souhlasné stanovisko k rozhodnutí Nejvyššího soud USA ze dne 29. 6. 2015, ve věci *Glossip et al. v. Gross et al.*

5 S. xxiii.

6 Viz i kritiku prof. Triba, s. 82–83.

7 S. 17–18.

školách.⁸ Přednesená kritika je však relevantní i v našem prostředí, neboť ani čeští soudci si s textem leckdy hlavu nelámou. Možná je tomu tak proto, že podobně jako v USA, ani studenti na našich fakultách interpretačními metodami příliš času neztrácejí.

Hledání záměru zákonodárce se na první pohled zdá logické, ve společnosti by přece jen měla zásadně platit taková pravidla, jaké si zákonodárce přeje. Jak ale Scalia namítá, nacházen má být pouze „objektivizovaný“ záměr promítnutý do textu předpisu. Vycházet z toho, co zákonodárce zamýšlel, nikoli co skutečně přijal, považuje Scalia za rozporné s demokratickým zřízením,⁹ a to i když je zákonodárcův záměr dovozován např. z legislativní historie (v našem prostředí typicky z důvodových zpráv).¹⁰

Výtky, že je textualismus formalistický, Scalia vítá s otevřenou náručí. „*Samozřejmě, že je formalistický! Celá vláda práva je založená na formě.*“¹¹ „Formalistický“ ovšem dle Scali neznamena „doslovný“. Text nemá být vykládán doslovně, ale rozumně.¹² Příklad v češtině, zakazoval-li by zákon „vztáhnout na někoho ruku“, jistě by jej Scalia nevyložil tak, že dovoluje rozdávat kopance.

Samostatný prostor Scalia v knize věnuje úvahám o výkladu Ústavy. Ne snad, že by se metoda její interpretace lišila, liší se však povaha interpretovaného textu. „*Při výkladu textu je kontext vším a v Ústavě nám kontext říká, že nemůžeme očekávat popis každého detailu.*“¹³ Např. svoboda projevu (anglicky *freedom of speech*) garantovaná prvním dodatkem se tak dle Scali vztahuje na všechny formy sdělení určité informace,¹⁴ byť by slovo „speech“ mohlo implikovat ústnost.¹⁵

Hlavní neduh výkladu ústavních textů Scalia spatřuje v nerespektování původního významu, konkrétně v doktríně „živé ústavy“, která údajně popírá podstatu Ústavy spočívající ve stanovení stabilních pravidel, a navíc postrádá jednoznačné kritérium.¹⁶ Oproti obecné představě nadto živá ústava dle Scali nezaručuje flexibilitu, nýbrž vede k rigiditě, neboť jakmile je něco „vlozeno“ do textu Ústavy, je to navždy vyňato z dispozice zákonodárce. Neplatí přitom, jak Scalia na příkladech z judikatury amerického Nejvyššího soudu ukazuje, že by živá ústava zaručovala více práv než ústava „mrtvá“.¹⁷ Podobné příklady lze nalézt i v českém prostředí. Tak např. Ústavní soud vyložil, že věta druhá čl. 14 odst. 4 Listiny základních práv a svobod sice stanoví, že občan nemůže být nucen

⁸ S. 3–4.

⁹ S. 17.

¹⁰ S. 29–30.

¹¹ S. 25.

¹² S. 23.

¹³ S. 37.

¹⁴ S. 38.

¹⁵ Viz předmluvu prof. Amara, s. xxii.

¹⁶ S. 44.

¹⁷ S. 41–42.

k opuštění své vlasti, to ovšem neznamená, že nemůže být nucen opustit svou vlast na omezenou dobu. Jak Ústavní soud uvedl, „hledal objektivní význam čl. 14 odst. 4 věty druhé Listiny, který je nutno poměřovat současnými realitami počátku 21. století“.¹⁸

Svou stat' Scalia zakončuje pesimisticky až apokalypticky. Jakmile si lidé uvědomí, že soudci Ústavu neinterpretují, ale prostřednictvím živé ústavy dotvářejí, budou je vybírat podle jejich názorů, nikoli dle schopností. Ústava pak bude znamenat, cokoli si většina přeje. A to bude údajně její konec, neboť obsah Ústavy „bude závislý na vůli toho, před kým by měla chránit: na vůli většiny“.¹⁹

Reakce na Scaliu jsou neméně podnětné. Osvěžující je zejména pohled prof. Wooda, historika, který zasvěcuje čtenáře do některých úskalí historického rozdělení moci mezi legislativou a soudnictvím a relativizuje Scaliou zmiňovaný rozdíl mezi *common law* a psaným právem.²⁰ Prof. Tribe pak ukazuje, že když dva dělají totéž, není to totéž. Podobně jako Amar se Tribe pouští do konfrontace Scaliových názorů s jeho rozhodnutími na Nejvyšším soudu, však oproti Amarovi předkládá kritiku daleko přesvědčivější a propracovanější. Nezůstává přitom jen u vypíchnutí konkrétních nesrovnalostí ve Scaliově přístupu, poukazuje i na teoretické problémy textualismu jako takového. Jeho kritiku by v tomto směru bylo možno zhmotnit do jedné otázky. Kde se v textu Ústavy píše, že se má při jejím výkladu přihlížet pouze k textu Ústavy?²¹

Prof. Glendonová nabízí komparativní pohled, zaměřený zejména na Německo. Srovnání s Německem ji přitom vede k závěru, že úroveň amerického soudnictví je ještě horší, než by se mohlo zdát ve světle Scaliovy kritiky. Ve srovnání s Německem, uvádí Glendonová, rozhodnutí amerického Nejvyššího soudu „připomínají spíše výsledek většinyvého hlasování nežli řádně odůvodněný rozbor aplikovaných principů“.²² Předložený komparativní náhled je obzvláště zajímavý ve světle českého soudnictví, které se sice otevřeně hlásí k judikatuře Spolkového ústavního soudu, výsledkem ovšem často bývají rozhodnutí, která by Glendonová pravděpodobně přirovnala spíše k rozhodnutím amerických soudů.

Reakce prof. Dworkina je agresivní, avšak věcná a oproti Tribovi subjektivně čtivější. Zajímavá je především úvaha, že Scalia přistupuje k výkladu Ústavy způsobem, kterému se při výkladu zákonů vysmívá, neboť se opakovaně opírá o úmysl autorů.²³

Celkově je čtveřice „porotců“ zvolena na výbornou, každý pojímá svou reakci z odlišného pohledu, a společně tím vytvářejí komplexní rozbor Scaliova postoje. Scalia ovšem ve své replice nezůstává pozadu a úderně na hlavní výtky reaguje. Jak je patrné ze Scaliova

18 Nález ÚS ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

19 S. 47.

20 S. 59.

21 Srov. s. 75–77.

22 S. 111 a 106.

23 S. 119–121.

dalšího působení na Nejvyšším soudu, ani jeden z „kritiků“ Scaliovo vidění práva nezměnil. Ne snad že by se o to snažili, sami jistě ze svých pozic po přečtení Scaliovy repliky také neustoupili. Neučinili tak pravděpodobně ani po závěrečném slovu prof. Calabresiho z nové edice. Calabresi v něm zaujal roli Scaliova obhájce, a vhodně tak doplnil předmluvu Amara. Nelpí nicméně na každém názoru, který kdy Scalia zaujal, zdůrazňuje spíše význam toho, že Scalia měl jednoznačnou filozofii, které se ve své funkci držel. Jak totiž Calabresi poznamenává, absence rozhodovacího kritéria se na odkazu soudce podepíše nejvíce.²⁴ Recenzovaná kniha nabízí na malém prostoru nepřehledné množství myšlenek a podnětů, které k vytvoření takového kritéria mohou dobře posloužit. Nová předmluva a závěrečné slovo kvalitu knihy ještě zvyšují, byť pro majitele původní edice asi nebudou dostatečným lákadlem pro další investici.

---

²⁴ S. 152.